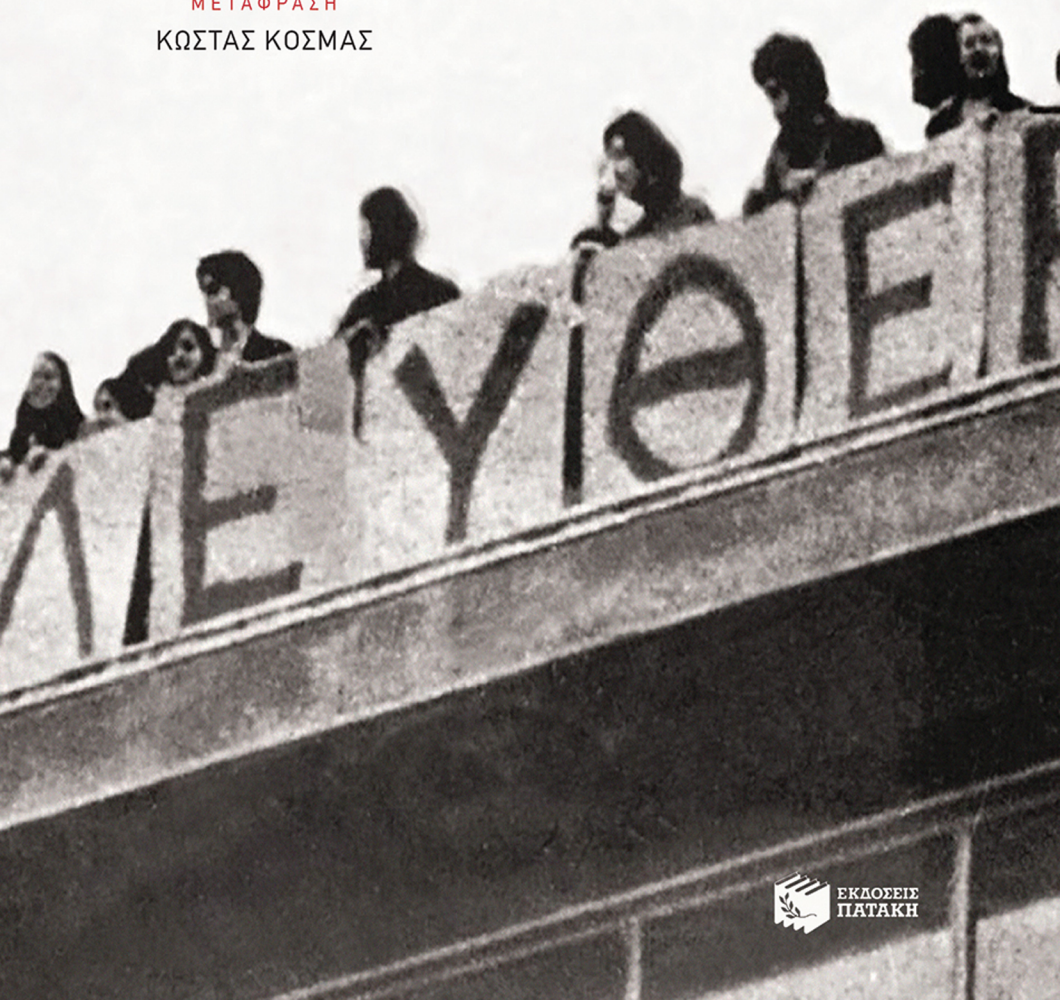


ΑΡΗΣ ΦΙΟΡΕΤΟΣ

Μαίρη

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΣΜΑΣ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

MAIPH

ΑΡΗΣ ΦΙΟΡΕΤΟΣ

Μαίρη

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΣΜΑΣ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 392

Άρης Φιορέτος, *Μαίρη*

Τίτλος πρωτοτύπου: *Mary*

Μετάφραση: Κώστας Κοσμάς

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Τυπογραφική διόρθωση: Λένια Μαζαράκη

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Φιλμ-Μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© Aris Fioretos, 2015

Published by agreement with Hedlund Agency

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2015

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2017

KET A254 ΚΕΠ 666/17

ISBN 978-960-16-7341-7



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ.

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*... που έχει άοριστα το σχήμα
ανθρώπινης καρδιάς κι ανθρώπινου κρανίου.*

ΛΟΡΚΑ

Περιεχόμενα

Ο πρώτος όρμος	11
ΤΑ ΣΠΥΡΙΑ ΤΟΥ ΡΟΔΙΟΥ	
I Ποιος;	17
II Γιατί;	45
III Πού;	131
IV Τι;	217
V Πώς;	261
VI Πότε;	321
VII	383
Αλάσκα	431
Σημείωμα του συγγραφέα	435

Ο πρώτος όρμος

ΑΝ ΣΤΑΘΩ ΣΤΙΣ ΜΥΤΕΣ των ποδιών φτάνω μέχρι το παράθυρο, μεγάλο σαν μια κόλλα χαρτί. Ακριβώς από κάτω υπάρχουν υγρές γραμμές – σαν να ιδρώνει ο τοίχος. Το παράθυρο είναι στην πίσω γωνία, κάτω από την οροφή. Μάλλον φεγγίτης και όχι παράθυρο· όσο λιγότερο, τόσο το καλύτερο. Αν κοιτάξω έξω βλέπω τους τάφους και πιο πέρα τα ατελείωτα μίλια της θάλασσας. Μερικές φορές γκριζα, μερικές φορές αστραφτερή σαν ατσάλι, τις περισσότερες μπλε ή πράσινη και ταραγμένη. Αν κλείσω το παράθυρο, κλείνω έξω και την αύρα, αν και όταν φυσάει, ο γάντζος γδέρνει εκνευριστικά τον τοίχο. Γι' αυτό τον έχω τυλίξει με γάζα. Αυτό το κόλπο βοηθάει για λίγο, αλλά μετά ξαναρχίζει. Διαφορετικά, το μόνο που ακούγεται είναι τα κύματα. Βροντάνε με τέτοια κανονικότητα, που ο ήχος τους έχει γίνει πλέον ένα με το σώμα μου. Κάθε κύμα που σκάει ανασαίνει μέσα μου σαν τεράστιο πνευμόνι.

Στο φανάρι στριγκλίζουν τα θαλασσοπούλια, αν και έχουν περάσει ώρες από τότε που πέταξαν τα σκουπίδια. Όταν πια έχουν πάρει ό,τι μπορούσαν να βρουν, τραβολογάνε ό,τι έχει απομείνει, μαλώνουν, φεύγουν με ένα

κομμάτι κρέας ή κόκαλο στο ράμφος. Αλήτικα, σαν σχολιαρόπαιδα. Όταν όμως γείρει ο ήλιος, ησυχάζουν. Τότε χοροπηδούν εδώ κι εκεί στα βράχια, καθαρίζουν τα πούπουλά τους και κοιτάζουν πέρα μέχρι να έρθει η νύχτα. Και μαζί της οι αρουραίοι. Αθόρυβα και ράθυμα, κάπως άσκοπα. Όχι όμως απόψε, μετά την επίσκεψη. Αυτή τη στιγμή κάνουν σαματά, λες και έρχονται τώρα να πετάξουν αυτοί τα σκουπίδια.

Να μην ξεχάσω και τις μυρωδιές. Έχει και μυρωδιές εδώ. Σκουπίδια, φύκια, σάπιο ψάρι, μουχλιασμένος σοβάς. Κυρίως, όμως, αλάτι. Ο αέρας παίρνει τον αφρό της θάλασσας απίστευτα μακριά. Και όταν πια κοπάσει, κολλλάει στα ξύλα των παραθύρων και στα χερούλια, στα μαλλιά και στα ρούχα. Το αλάτι είναι ξερό, σχεδόν σαν πούδρα, και μυρίζει εντυπωσιακά άσχημα αν το τρίψεις στα δάχτυλα. Τον χειμώνα η υγρασία δεν έλεγε να φύγει εντελώς. Ό,τι και να άγγιζα ήταν καλυμμένο από ένα λεπτό στρώμα. Έπειτα γύρισε ο καιρός, και σήμερα, την τελευταία μέρα του Απριλίου του 1974, έχει απομείνει μοναχά το αλάτι.

* * *

Δεν είναι εύκολο να βρεθεί χαρτί, γι' αυτό κι εγώ γράφω σε ό,τι πέσει στα χέρια μου: σε ένα εικονογραφημένο περιοδικό, τόσο ξεθωριασμένο που δεν μπορείς να διακρίνεις τα σκίτσα, σε κάτι ετικέτες από κονσέρβες, σε σελίδες εφημερίδων που μυρίζουν ψαρίλα, στη μέσα μεριά πακέτων από τσιγάρα... Την ημερομηνία την είχα σημειώσει νωρίτερα στο περιτύλιγμα μιας σοκολάτας. Την είχαμε βρει τα Χριστούγεννα, όταν καθαρίζαμε τα

μαγειρεία. Καμιά μας δεν πίστευε στα μάτια της. Έπειτα όμως, όταν ανοίξαμε μία, καταλάβαμε πόσο είχε ξεραθεί. Ήταν λες και μασούσες άμμο. Ούτε καν ο μικρός δεν έτρωγε τα καφετιά ψίχουλα· μόνο που τα έβλεπες σε έπιανε δίψα. Δεν ξέρω ποιος μου την είχε βάλει στο σακουλάκι για τα τρόφιμα μια εβδομάδα πιο πριν, αλλά πάντως τη βρήκα μέσα – τελευταία, κάτω από την κάλτσα με το ρύζι. Το μελάνι του στιλό πιάνει πολύ καλά στη μέσα μεριά της συσκευασίας.

Τα χαρτιά τα διπλώνω και τα κόβω ομοιόμορφα και μετά τα γεμίζω με λέξεις με την ίδια αγαλλίαση που έχουν οι γυναίκες όταν μουρμουρίζουν τις καπνισμένες προσευχές τους στην εκκλησία. Όσο η μία λέξη ακολουθεί την άλλη δεν αισθάνομαι να φοβάμαι ή να μετανιώνω. Αν δεν υπάρχει πια χώρος για άλλες, το χαρτάκι καταλήγει μαζί με τα υπόλοιπα στο τενεκεδένιο κουτί που μου έδωσαν στην κηδεία. Και βρίσκονται πια εκεί μέσα, κολλητά το ένα στο άλλο αλλά και χώρια, σαν τα σπυριά του ροδιού, κι ας μη μοιάζουν. Για να κρατήσω τον έλεγχο, τις έχω πιάσει σε εφτά δεσμίδες, μία για κάθε ερώτηση στον κατάλογο του Δήμου.

Μερικές φορές αναρωτιέμαι τι είναι αυτά που κάθομαι και κάνω, μα έπειτα καταλαβαίνω ότι δεν έχω άλλη λύση. Μπορεί να ακούγεται παράξενο, όμως είμαι η μοναδική που μπορεί να πει πώς τελείωσε.

ΤΑ ΣΠΥΡΙΑ ΤΟΥ ΡΟΔΙΟΥ

I
Ποιος;

ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ φωτογραφία του Νοεμβρίου φοράω ένα τζιν μπουφάν, ένα μπλουζάκι με γιακά και ένα παντελόνι από αυτά που η Στέλλα τα λέει σωλήνες. Χαμηλά παπούτσια και στον ώμο περασμένο ένα ταγάρι. Αν αυτή τη φωτογραφία την έβλεπε η παλιότερή μου φίλη, θα έλεγε ότι ζυγίζω τα συνηθισμένα, πενήντα κιλά και κάτι. Εγώ όμως αισθάνομαι πρησμένη. Από το περασμένο φθινόπωρο που πρωτοπέρασα την πόρτα του Πολυτεχνείου το πρόσωπό μου έχει γεμίσει. Και ο λαιμός μου μου φαίνεται πιο γεμάτος, αλλά αυτό μπορεί και να οφείλεται στο γιακαδάκι. Τα φρύδια μου είναι δυο φαρδιές πινελιές, τα χείλη κλειστά. Το στόμα με κάνει να φαίνομαι σοβαρή – ή «επιφυλακτική», που λέει και ο Δήμος. Στη φωτογραφία έχω στα πόδια μου ένα τετράδιο και γράφω. Το σώμα μου είναι γυρισμένο στο πλάι, έχει κάμποσες παράξενες σκιές, γιατί το φως έρχεται από διαφορετικές μεριές – φανοστάτες και βιτρίνες, μπορεί και κανέναν προβολέα. Από κάτω κάποιος έχει σημειώσει: *αναπηρία στα πόδια.*

Με βάφτισαν Μαρία. Έτσι γράφει η ταυτότητα που ακούμπησα στο ράφι της κουζινίτσας του Δήμου. Σύμ-

φωνα με το διαβατήριο, είμαι είκοσι τριών ετών. Πριν από μερικά χρόνια δεν μπορούσα να φανταστώ πώς θα ήταν να είσαι τόσο μεγάλη και τώρα είμαι ήδη στο τελευταίο έτος της αρχιτεκτονικής. Μόνο η πτυχιακή μου μένει. Το θέμα θα είναι οι πολυκατοικίες στο αστικό περιβάλλον, αλλά δεν την έχω προχωρήσει και πολύ. Δεν ξέρω αν θέλω να γίνω πολιτικός μηχανικός, αρχιτέκτονας τοπίου ή απλώς αρχιτέκτονας. Μάλλον απλώς αρχιτέκτονας· τουλάχιστον αυτό θα ήθελα. Όταν ήμουν μικρή με φώναζαν κόρη ή κυρα-Μάρω, μερικές φορές και Πολυομαρία – η αρρώστια φταίει που κουτσαίνω. Είχα και άλλα παρατσούκλια, δε σκοπεύω όμως να επεκταθώ. Ο Δήμος με φωνάζει Μαίρη. Αποδώ και πέρα έτσι θα με λένε.

Μαίρη. Η επιφυλακτική.

* * *

Στη φωτογραφία, τα πριτσίνια πάνω από το αριστερό τσεπάκι του μπουφάν δε φαίνονται. Τα κρατούσα σφιχτά στη χούφτα μου μετά την επίσκεψη στη γιατρό – μερικές φορές είμαι δεισιδαίμων. Είναι παράξενο, αλλά έτσι πλημμυρισμένη από την πιο τρυφερή έγνοια νιώθω παράλληλα ότι στο υπογάστριο κουβαλάω έναν Ήλιο, τρεμουλιαστό σαν μια χούφτα συμπυκνωμένο θρίαμβο.

* * *

Όταν ξυπνάω, έχει πάει κιόλας εφτά το βράδυ. Δε σκόπευα να κοιμηθώ, αλλά γυρίζοντας από τη γιατρό το κορμί μου ήταν βαρύ σαν βρεγμένο χώμα και το κεφάλι

μου ελαφρύ σαν αιθέρας. Με το που έπεσα με πήρε αμέσως ο ύπνος.

Και τώρα συνειδητοποιώ ότι ο ύπνος ήταν χωρίς όνειρα, χωρίς αναμνήσεις, λες και το κορμί μου χρειαζόταν ξεκούραση από την υποχρέωση να είναι άνθρωπος. Η μεριά του Δήμου στο κρεβάτι είναι άδεια. Το αγόρι μου είναι στη Σχολή από την περασμένη Τετάρτη. Σήμερα το πρωί πέρασε για λίγο από το σπίτι, για ένα ντους και για να πάρει κάποια πράγματα. Ήξερε ότι μετά το μεσημεριανό θα πήγαινα στον γιατρό, ακόμα όμως νομίζει ότι ήταν για τους πόνους που είχα στα άκρα. Μόλις ιδωθούμε θα του το πω. Από το ταβάνι κρέμεται ο ανεμιστήρας, νωθρός αλλά συστηματικός. Αν και έχει μπει το φθινόπωρο, οι μέρες είναι ζεστές, ειδικά σ' αυτόν τον φούρνο που μένουμε. Αν κρατήσω αρκετή ώρα την αναπνοή μου, τότε ιδρώνουν οι ρίζες των μαλλιών μου και αμέσως μετά σχηματίζεται μια σταγόνα, αρκετά μεγάλη για να στάξει στον κρόταφο. Γλιστράει δίπλα από το αυτί, με γαργαλάει κάπως και εξαφανίζεται στις τρίχες στον σβέρο μου.

Η γραμμή που αφήνει πίσω της η σταγόνα μού θυμίζει την εικόνα που είδα πριν από μερικές μέρες στην εφημερίδα, μετά την πρώτη μου επίσκεψη στο ιατρείο, όταν είχα πάει να δώσω ούρα. Ένα αγόρι καθισμένο με μια κουβέρτα περασμένη στους ώμους του και με γουρλωμένα μάτια, τα δάκρυα είχαν σκάψει αυλάκια στο απίστευτα βρόμικο πρόσωπό του. Τα μάγουλά του ήταν σαν ερημωμένο τοπίο με ποτάμια που έχουν στερέψει. Στα χέρια του κρατούσε ένα καπνισμένο κουβάρι. Μονάχα όταν διάβασα τη λεζάντα κατάλαβα τι ήταν. Ο εξάχρονος με το αρκουδάκι του. Γλίτωσε από την

πυρκαγιά που εξολόθρευσε ολόκληρη την οικογένειά του.

Έκλαψα σαν παιδί.

Αν έπιανε φωτιά το σπίτι μας στην Ολυμπίας, δε θα δίσταζα ούτε στιγμή να ορμήσω στις φλόγες για να σώσω τους κατοίκους του – αν και κανείς δε θα μου το αναγνώριζε, σίγουρα πάντως όχι η μητέρα, κι ας έχει περάσει καιρός από τότε που ο ετεροθαλής μου αδερφός, ο Τέο, μετανάστευσε. Και να σκεφτείς ότι μέχρι πριν από δύο χρόνια η μεγαλύτερή μου ευχή ήταν να μην είχα γονείς. Θα μου αρκούσε οτιδήποτε άλλο, αρκεί να μπορούσα να απαλλαγώ από την προσωπική μου θρησκεία, οικογένεια και αγία πατρίδα, όπως τη λέει ο στρατός, που μου έφερνε ασφυξία.

Αυτή η αίσθηση χάθηκε όταν πήγα να μείνω με τη Στέλλα. Όχι, ψέματα. Στην πραγματικότητα κράτησε μέχρι εκείνο τον τύπο με την αλογοουρά. Τον είχα ξαναδεί με φίλους του στους διαδρόμους ή στην κεντρική πύλη, εκεί που μερικοί πουλάνε μεταχειρισμένα συγγράμματα. Και παρατήρησα ότι όλο και κοιτούσε προς το μέρος μου. Για να είμαι ειλικρινής, δεν έβαλα και πολλά με το μυαλό μου, και όταν στην αρχή του προηγούμενου έτους διέσχισε τον μεγάλο δρόμο και ήρθε κατευθείαν πάνω μου, τα έχασα τόσο, που δεν κατάλαβα τι μου είπε. Μόλις είχα αποχαιρετήσει τη Στέλλα και κατευθυνόμουν προς την κεντρική είσοδο, όταν μου μίλησε. Μου φάνηκε διπλάσιος στο ύψος απ' ό,τι ένας κανονικός άνθρωπος, κάτι που δεν διευκόλυνε οπωσδήποτε την κατάσταση. Ζήτησα συγγνώμη, χωρίς να ακούσω τι είπε. Έχει αρχίσει η παράδοση, βιάζομαι, άλλη φορά – τέτοια.

Μπορεί τελικά να ήταν οι τύψεις το κίνητρο. Όπως και να 'χει το πράγμα, πριν περάσω την είσοδο γύρισα να κοιτάξω και τον είδα να στέκεται στο ίδιο σημείο που τον είχα αφήσει. Λες και είχε βγάλει ρίζες. Αυτή ήταν και η πρώτη εικόνα που είχα από τον Δήμο. Και με τον καιρό ξεθώριασαν όλα τα άλλα γύρω του – οι λυμφατικοί φοίνικες, οι κάδοι των σκουπιδιών, το στριμωξίδι στις εισόδους. Το μόνο που απέμεινε ήταν το περίγραμμα εκείνης της φιγούρας. Σοκαρισμένος, ακίνητος, σωστό δέντρο.

Κάποιος μου είχε πει ότι ήταν μέλος σε φοιτητικές οργανώσεις, και αργότερα, όταν τον ξανάφερα στον νου μου να στέκεται σαν χαμένος, με κυρίευε μια στοργική ζεστασιά. Αλλά εκείνη τη στιγμή την ξεπέρασα γρήγορα την εικόνα. Εξάλλου τα είχα με έναν συμφοιτητή της Στέλλας, της αγγλικής· εκείνη η σχέση είχε κάνει για ένα φεγγάρι τη ζωή μου άνω κάτω. Τον λένε Αντώνη, αλλά δεν έχει καμία σχέση μ' αυτή την ιστορία.

Την περασμένη άνοιξη τον ξαναπέτυχα σε ένα εστιατόριο απέναντι από το Εθνικό Μουσείο όπου πήγαινα μερικές φορές για μεσημεριανό, αν δεν είχα όρεξη να πάω σπίτι. Και ξαφνικά ένιωσα μέσα στον θώρακά μου ένα σπυργίτι. Ο Δήμος καθόταν στη μοναδική γωνία που είχε ελεύθερη θέση και έτρωγε βυθισμένος σε ένα σχέδιο, χωρίς να φαίνεται ότι ήξερε τι έτρωγε. Δεν φαινόταν και πολύ πιθανό να τον είχε δει κουρέας από την τελευταία φορά που είχαμε ανταλλάξει δυο κουβέντες· στο μεταξύ είχε αφήσει και ένα ακατάστατο μούσι που τον έκανε να μοιάζει με διασταύρωση δόκιμου καλόγερου και ροκ σταρ. Όταν τον ρώτησα αν μπορώ να καθίσω, η απάντησή του ήταν ένα γρύλισμα. Πέρασε ένα

δεκάλεπτο. Το τζουκ μποξ απέναντι έπαιζε μια επιτυχία μιας αμερικάνικης τηλεοπτικής σειράς για ένα συγκρότημα της ποπ:

*This one thing I will vow ya
I'd rather die than to live without ya*

Συνέχιζα το φαγητό, όση ώρα το Δέντρο, συγκεντρωμένος στο σχέδιό του, έφερνε το κουτάλι στο στόμα του, ακόμα και όταν πια δεν είχε μείνει τίποτα στο πιάτο του. Είχε πλάκα, όμως αντί να γελάσω έπιασα να μελετάω για πρώτη φορά τα χέρια ενός αγνώστου. Τα μακριά, νευρώδη δάχτυλα, τα εντυπωσιακά περιποιημένα νύχια, τις φλέβες που κουλουριάζονταν στους καρπούς σαν σκουλήκια. Και τις φακίδες, σκορπισμένες στο δέρμα σαν φιλή πούδρα. Όταν πια πέρασε ένα τέταρτο χωρίς να σηκώσει το βλέμμα του, σκέφτηκα ότι έφτανε πια. Εντάξει να ξεχνιέσαι, όμως η αγένεια είναι άλλο πράγμα. Σηκώθηκα, έσπρωξα την καρέκλα στο τραπέζι, αντί όμως να φύγω έγειρα προς το μέρος του κρατώντας στα χέρια τον δίσκο.

«Δε μου λες, έχεις πάρει χαμπάρι ότι τρως αέρα;» Η φωνή μου ακούστηκε πιο απότομη απ' ό,τι ήθελα. Κοίταξε πρώτα το κουτάλι, ύστερα εμένα. Μέσα σε μια παρατεταμένη στιγμή, που αργότερα μπορούσα να την ανασυνθέσω στη μνήμη μου με κάθε λεπτομέρεια, παρακολούθησα τη μεταμόρφωση από το ξάφνιασμα στο σάστισμα. Και όταν συνειδητοποίησε ποια ήμουν, του κόπηκε η ανάσα, με έναν τρόπο τόσο άμεσο και απροσποίητο, που για μένα ήταν ένα σοκ οικειότητας. Χαμογελαστός αλλά φανερά ταραγμένος έκανε ότι κατάπινε,

και σκέφτηκα ότι θα ήταν καλύτερα να ξανακαθόμουν. «Συγγνώμη». Ο δίσκος χτύπησε στο τραπέζι. «Τις προάλλες ήμουν κάπως αγενής».

Αυτό ήταν όλο. Είχαμε γίνει ζευγάρι. Όταν το Δέντρο τύλιξε το σχέδιο, μου είπε το όνομά του. Τον είχα ακουστά –ποιος δεν τον είχε ακουστά;–, δεν ήξερα όμως πώς ήταν. Μπορεί και να θέλει να τον θαυμάσω, σκέφτηκα. Μπορεί και να σκέφτεται ότι μου κάνει εντύπωση που είναι ένας από τους ελεύθερους φοιτητές. Όταν του συστήθηκα και εγώ, το μόνο που είπε ήταν: «Η κόρη του λοχαγού;». Ήμουν προετοιμασμένη για πολλά, όχι όμως γι' αυτό. Το σπουργίτι σταμάτησε να φτερουγίζει και έκανα να σηκωθώ. Ό,τι και να απαντούσα λάθος θα ήταν. «Μπορείς να αρχίσεις ή να σταματήσεις». Πρόσεξε την αμηχανία μου. «Θέλω να πω, δεν μπορούμε να είμαστε από αυτούς που να αρχίζουν να γνωρίζονται ο ένας τον άλλο;» Δεν ήμουν σίγουρη αν η φράση ήταν συντακτικά σωστή, όμως ακούμπησα τον δίσκο και πάλι στο τραπέζι. Έριξε ένα νόμισμα στο τζουκ μποξ και πάτησε το τραγούδι που μόλις είχε τελειώσει. «Μπορώ να σε φωνάζω Μαίρη;»

* * *

Το σπίτι, λίγο πριν κλειδώσω, χωρίς να ξέρω ότι θα είναι η τελευταία φορά.

Οι τοίχοι έχουν ανοιχτό πράσινο χρώμα, σαν άγουρα καρπούζια, το πάτωμα από μάρμαρο. Σε μια γωνιά είναι δύο ξύλινα καβαλέτα και πάνω τους ένας πάγκος, η καρέκλα είναι καλυμμένη με ρούχα. Το βάζο στην πόρτα είναι από τον προηγούμενο ενοικιαστή. Είναι μεγάλο,

στρογγυλό και σκονισμένο, μέσα είναι κάτι φαθιά που μαδάνε κάθε φορά που ανοίγει ή κλείνει η πόρτα. Ο Δήμος ισχυρίζεται ότι του αρέσει να βλέπει τα χνούδια να στροβιλίζονται στον αέρα σαν στεγνές νιφάδες, αλλά εγώ νομίζω ότι απλώς βαριέται να τα πετάξει. Στην πόρτα της τουαλέτας είναι κρεμασμένο το ταγάρι μου, δίπλα από το ξυπνητήρι είναι παρατημένα τα Γράμματα από τη φυλακή και ένα βιβλίο στατικής. Ένα σκισμένο χαρτάκι από μια σκισμένη καρτ ποστάλ σε ρόλο σε-λιδοδείκτη προεξέχει· διακρίνεται κάπως ένα χέρι και ένα φρούτο. Εκτός από το σύγγραμμα και τα ρούχα, το μόνο δικό μου πράγμα είναι μια κασέτα. Μπορεί να περνάω αρκετές νύχτες στο σπίτι του Δήμου, αλλά η ακαταστασία εκεί μέσα είναι τέτοια που αν αφήσεις τα πράγματά σου, μάλλον δεν πρόκειται να τα ξαναβρείς. Πάνω από το γραφείο του, η φωτογραφία ενός γελαστού μποξέρ από μια εφημερίδα κάνει παρέα στο αγόρι με το καπνισμένο λούτρινο αρκουδάκι.

Έξω στον δρόμο ακούγεται ένα μηχανάκι που γκαζώνει, τα αυτοκίνητα κορνάρουν και φρενάρουν. Ο λαχειοπώλης της γειτονιάς φωνάζει τι θα κληρώσει την επόμενη μέρα, από τη διπλανή πολυκατοικία έρχονται οι φωνές των γυναικών που απλώνουν την μπουγάδα. Μέσα στο κτίριο κάποιος φεύγει, συχνά πυκνά ακούγεται το ασανσέρ. Παρότι η πόρτα είναι κλειστή, ακούγεται η βρύση που σμιλεύει με κάτι κοφτές και καλοζυγισμένες σταλαγματιές. Όταν πρωτοπήγα σπίτι του, του είπα ότι δεν είναι και τίποτα δύσκολο να αλλάξει το λαστιχάκι. Όμως ο Δήμος, με το που το άκουσε, έσκασε σε κάτι γέλια τόσο φωτεινά, όπως έχω στο μυαλό μου ότι θα ακούγονταν οι φακίδες αν μπορούσαν να βγάλουν

ήχο. Η πίεση στις σωληνώσεις είναι τόσο χαμηλή, που κανονικά πρέπει να χαίρεσαι με κάθε σταγόνα. Το διαμέρισμα είναι στον τελευταίο όροφο. Βγαίνοντας από το ασανσέρ στον πέμπτο πρέπει να ανεβείς άλλη μια σκάλα με τα πόδια. Και όταν πια φτάσεις πάνω, είναι δυο πόρτες. Η μια βγάζει στην ταράτσα, η άλλη σε μια γκαρσονιέρα, με μια ντουσιέρα και μια κουζινίτσα. Μια δεξιαμενή πιάνει τη μισή ταράτσα, το υπόλοιπο είναι το φρεάτιο του ασανσέρ και ό,τι απομένει είναι η ταράτσα που ανήκει στην γκαρσονιέρα. Παραμέρισε κάτι ρούχα και τα άπλυτα πιατικά, τράβηξε με δυο τρεις σβέλτες και απότομες κινήσεις τα ρολά και μου είπε ότι την γκαρσονιέρα την έπιασε για την ταράτσα. Πενήντα τετραγωνικά κάτω από τον ανοιχτό ουρανό, περικυκλωμένα από μπουγαδόσκοινα και κεραίες τηλεοράσεων. Περισσότερη ελευθερία δεν μπορείς να βρεις σε αυτή τη χώρα.

Με το που σηκώνομαι γέρνω προς τα εμπρός. Το αίμα γεμίζει το κεφάλι μου όπως το νερό το σφουγγάρι. Η γιατρός λέει ότι οι ζαλάδες είναι συνηθισμένες στην αρχή. Οι επόμενες εβδομάδες θα είναι κάπως δύσκολες, αλλά μετά αισθάνεσαι συνήθως καλύτερα. Μόλις περνάει η ζάλη, βγάζω την ταυτότητα και την αφήνω στο τραπέζι. Μπορεί ο κάθε πολίτης να είναι υποχρεωμένος να έχει μαζί του ταυτότητα, αλλά ο Δήμος λέει ότι καλύτερα να πληρώσεις πρόστιμο. «Ο άνθρωπος έχει το δικαίωμα να είναι ανώνυμος». Νομίζω ότι το έχει διαβάσει στον Γκράμσι. Έτσι κι αλλιώς τις περισσότερες φορές η αστυνομία σε αφήνει να φύγεις.

Γυρίζω την κασέτα πίσω. Ακούω τη μαγνητοταινία να γυρίζει και ανάβω το πετρογκάζ. Η φλόγα τρεμοπαίζει,

μπλε σαν τον πάγο. Ένα από τα ρόδια του φθινοπώρου είναι ακουμπισμένο στο τραπέζι, δίπλα στον τούρκικο μύλο του καφέ που είχε αγοράσει τότε ο Δήμος. Το χειρούλι του είναι τόσο ανατολίτικο, που τον πήρε χωρίς να παζαρέψει. Λέει ότι φτάνει να τον δεις, και η μυρωδιά του καφέ σου 'ρχεται στη μύτη. Και τώρα σκέφτομαι μέχρι πότε θα τον έχουμε έτσι χωρίς να τον δουλεύουμε. Το ρόδι έχει πια ξεραθεί τόσο, που αν το κουνήσεις ακούς τα σπυριά του να χτυπάνε.

Στο ράφι είναι ένα πακέτο κόκκινα Santé, που μάλλον το ξέχασε ο Δήμος. Έχει ακόμα εφτά τσιγάρα. Αποφάσισα να το κόψω, αλλά για αρχή η απαγόρευση έχει να κάνει μόνο με την αγορά δικού μου πακέτου. Ανάβω ένα στη φλόγα του πετρογκάζ και ρίχνω ζάχαρη στον καφέ. Το χαρμάνι ανακατεύεται στο νερό και ύστερα κατακαθίζει. Η σκέψη για το πώς θα το πάρει με γεμίζει ανυπομονησία, αλλά μου προκαλεί και νευρικότητα. Νιώθω την ανάσα μου σαν φτιαγμένη από ήλιο, να μου δίνει μικρά τσιμπηματάκια. Βγαίνοντας έξω στην ταράτσα, πατάω το play.

Από τότε που χτίστηκε αυτή η πολυκατοικία, δέκα χρόνια πριν, την εποχή της τσιμεντένιας οικοδομικής έκρηξης, τα καυσαέρια έχουν ποτίσει το μάρμαρο στα πατώματα. Όσο και να σφουγγαρίζεις έχεις την αίσθηση πως περπατάς πάνω σε ένα λεπτό στρώμα στάχτης. Ο Δήμος δε θέλει ούτε να το ακούει –κλείνει τα αυτιά του και αρχίζει να τραγουδάει το τραγούδι των Monkees–, αλλά εγώ είμαι σίγουρη ότι δε δούλεψαν το μάρμαρο καλά από την αρχή. Πρέπει να το τρίψεις και να το γυαλίσεις με τέτοιο τρόπο ώστε η πορώδης επιφάνειά του να γίνει στεγανή. Αυτό κανονικά το ξέρει κάθε μάστορας.

Ακουμπάω με την πλάτη στη δεξαμενή, που την έχει ζεστάνει ο απογευματινός ήλιος. Το νερό ταράζεται, θεόρατο και παρ' όλα αυτά πανάλαφρο. Ο καφές είναι καυτός, απέναντι, στα πιο πάνω παράθυρα, λαμπυρίζει ο ήλιος. Στην ταράτσα οι νοικοκυρές έχουν σχεδόν τελειώσει. Χώνουν και οι δυο το σαγόνι στην μπουγάδα, καθώς πηγαίνουν στις σκάλες με τις λεκάνες ξέχειλες. Χαιρετάνε· τις χαιρετάω κι εγώ. Σκέφτομαι να προτείνω να επισκευάσουμε την ταράτσα. Το μάρμαρο μπορεί να τριφτεί και αν ντύσουμε τα κάγκελα με ψάθα δεν υπάρχει κίνδυνος να γίνει ατύχημα. Μετά τον μεσημεριανό ύπνο θα βλέπουμε την μπουγάδα να στεγνώνει, το βράδυ το σκοτάδι να πυκνώνει και τη νύχτα θα μελετάμε τους αστερισμούς, κρύους σαν διαμάντια, και ασύλληπτα μακριά.

*So make a stand for your man, honey
Try to can the can*

Καλά τα αντρικά συγκροτήματα, αλλά εγώ προτιμώ γυναίκες με τζιν μπουφάν. Ο κρότος του μπάσου κυλάει δυνατά στις φλέβες, η πίσσα, μαύρη και σέρτικη, καίει τα πνευμόνια. Το τσιγάρο είναι κολλημένο στο ακρόχειλο, όπως τραγουδάω μαζί με τη Σούζι Κουάτρο. Για πρώτη φορά υπάρχω μέσα στον κόσμο που υπάρχει μέσα μου, φτιαγμένος γύρω από έναν Ήλιο, όχι μεγαλύτερος από έναν σπόρο.

Πόσο ανάλαφρη μπορεί να είναι η ζωή.

* * *

Όταν βγαίνω στον δρόμο τραγουδάω ακόμα. Τώρα είμαι ντυμένη όπως στην τελευταία φωτογραφία – εκτός από το μπουφάν, όλα μαύρα. Τα πόδια με τραβάνε προς τα κάτω, λες και έχουν τη δική τους βούληση. Έξω από τα μαγαζιά υψώνονται σωροί από σκουπίδια. Μάλλον θα τα μαζέψουν απόψε. Ένας καταστηματάρχης συζητάει με κάποιον πελάτη και ταυτόχρονα χτυπάει κάτι χαρτόκουτα στον πάτο και τσακίζει το σκληρό χαρτόνι. Βγαίνω στον δρόμο, περνώντας δίπλα από τα παρκαρισμένα αυτοκίνητα. Μπροστά μου σουλατσάρει ένας άντρας με το πουκάμισο έξω από το παντελόνι. Τα χέρια πιασμένα πίσω στην πλάτη· οι χάντρες του κομπολογιού γλιστράνε ανάμεσα στα δάχτυλα, ακολουθώντας ένα κρυφό τελετουργικό. Περιπατάει κι αυτός γρηγορότερα από το κανονικό, και πριν ακόμα τον προσπεράσω αλλάζει δρόμο. Τώρα ανεβαίνει ένα κίτρινο τρόλεϊ. Οι δυο του κεραίες που το συνδέουν με το ρεύμα το κάνουν να μοιάζει με τεράστια ακρίδα. Μια γυναίκα τραβάει το σκοινάκι και σηκώνεται για να κατέβει.

Είχα υποσχεθεί ότι θα περνούσα από τη Στέλλα, αλλά πρώτα περνάω από το φαρμακείο για να αγοράσω χάπια για τις κομμάρες. Αγοράζω και αυτά που μου είχε παραγγείλει ο Δήμος. Μόλις βγαίνω στον δρόμο ξύνω την ετικέτα του σωληνάριου για τα χάπια, περνάω τη λεωφόρο και πηγαίνω στο πάρκο. Τα κυπαρίσσια μοιάζουν με πυραύλους έτοιμους για εκτόξευση, τα ασπρισμένα πεζούλια θυμίζουν διαδρόμους προσγείωσης. Σ' ένα παγκάκι κάθονται κάτι ηλικιωμένοι, γύρω από τα πόδια τους είναι σκόρπιοι ηλίόσποροι. Οι φλούδες χάσκουν σαν στόματα ψαριών. Μια γυναίκα βαδίζει σπρώχνοντας ένα παιδικό καροτσάκι, σκύβει και μιλάει

στον μικρό Βούδα που κάθεσαι ευθυτενής και σοβαρός. Δυο μαθήτριες γυρίζουν στο σπίτι από το απογευματινό σχολείο – ζακετάκι πάνω από την ποδιά, βιβλία και τετράδια σφιχτά στο στήθος.

Στο περίπτερο στο κέντρο του πάρκου τα κουνούπια χορεύουν γύρω από τις κρεμασμένες εφημερίδες. Πίσω από τα πάκα με τα τσιγάρα και το τεράστιο τηλέφωνο μια γυναίκα μετράει φιλά. Αγοράζω τσίχλες με γεύση μέντα. Βάζοντας στην τσέπη τα ρέστα, διαβάζω τους τίτλους των εφημερίδων. Ο σεισμός του Οκτωβρίου κόστισε τη ζωή ενός ακόμα ανθρώπου. Αυτή τη φορά ήταν μια ηλικιωμένη που δεν ξαναβρήκε τις αισθήσεις της από τότε που την ανέσυραν από τα ερείπια. Η κυβέρνηση ανακοινώνει ότι ο Έκτος Στόλος θα αγκυροβολήσει στον κόλπο. Έναρξη των διπλωματικών σχέσεων με τη νέα ηγεσία της Χιλής. Οι φοιτητές της χώρας οφείλουν να είναι εργατικοί και υπάκουοι. Μετά τη νίκη του εναντίον του Νόρτον τον Σεπτέμβριο, ο Άλι σκοπεύει να δώσει αγώνα με τον Φρέζιερ για τον τίτλο του παγκόσμιου πρωταθλητή.

Από μακριά ακούγονται κραυγές, σαν μέσα από βαμβάκι.

* * *

Όσο περισσότερο πλησιάζω στη Σχολή, τόσο πιο καθαρά ακούγονται τα θαυμαστικά:

«Ένα» και μετά «ένα» – και «τέσσερα»! «Ένα» και μετά «ένα» – και «τέσσερα»!

«Κάτω η χούντα! Κάτω η χούντα! Κάτω η χούντα!»

«Παιδιά, κάντε κάτι! Μας παίρνουν το φωμί!»

Οι διαδηλώσεις κρατάνε εδώ και τρεις μέρες. Κόσμος κατεβαίνει βιαστικά τον δρόμο· μερικοί κουβαλάνε σανίδες και τούβλα, άλλοι πάλι τρόφιμα. Το μέλλον της χώρας εξαρτάται από αυτήν εδώ τη στιγμή στη Σχολή. Η αρχή έγινε τον χειμώνα με τους οικονομολόγους και την άνοιξη πήραν σειρά οι νομικοί, οι πρώτες κινητοποιήσεις έπειτα από χρόνια στασιμότητας. Το καλοκαίρι οι κινητοποιήσεις εντάθηκαν, ακόμα και στην επαρχία, και τώρα έχουν φουσκώσει σε ένα κύμα διαμαρτυρίας.

Στρίβω στη λεωφόρο που περνάει από το Εθνικό Μουσείο και τη Σχολή – και ξαφνικά βλέπω μπροστά μου το πλήθος. Πρέπει να είναι χιλιάδες μαζεμένοι έξω από την κεντρική είσοδο. Σημαίες ανεμίζουν, συνθήματα ακούγονται ρυθμικά, ντουντούκες τρίζουν και στριγκλίζουν. Οι μαγαζάτορες έχουν κατεβάσει τα στόρια· τα περίπτερα είναι ακόμα ανοιχτά. Λίγα μέτρα πιο πέρα ένα λεωφορείο εγκαταλείπει την πορεία του. Τα υδραυλικά του αφήνουν ένα αργόσυρτο σφύριγμα. Όποιος θέλει μπορεί να κατεβεί πριν ο οδηγός κάνει παράκαμψη πίσω από το κτίριο. Δυο τρία αυτοκίνητα προσπαθούν να το προσπεράσουν, όμως φοιτητές με φυλλάδια στα χέρια τούς κάνουν νοήματα να αλλάξουν δρόμο. Προκηρύξεις πιάνονται στους υαλοκαθαριστήρες και μπαίνουν μέσα από τα ανοιχτά παράθυρα. Η αστυνομία παρακολουθεί χωρίς να επεμβαίνει. Μπροστά από το απέναντι ξενοδοχείο στέκονται κάποιοι με πολιτικά και γυαλιά ηλίου. Κι εκείνοι δεν κάνουν τίποτα παρά να κοιτάζουν. Απ' ό,τι φαίνεται, η βραδιά θα κυλήσει όπως η χθεσινή.

Κόσμος έχει κρεμαστεί στα κάγκελα στην πλευρά της λεωφόρου. Κάπου κάπου λαμπυρίζουν οι μεταλλικές πλάκες που κρέμασαν την πρώτη μέρα για να τυφλώνουν

τις φωτογραφικές μηχανές της Ασφάλειας στα απέναντι κτίρια. Τώρα ακούγονται άλλα συνθήματα.

«Είμαστε οι Ελεύθεροι Πολιορκημένοι!»

«Είμαστε από ξύλο! Η νύχτα είναι από ξύλο! Εσείς γιατί κρατάτε φωτιά;»

Και ανάμεσα στις φωνές ακούγεται ο βουβός κυματισμός που βρίσκεται κάτω από κάθε σύνθημα: «Ψωμί – Παιδεία – Ελευθερία! Ψωμί – Παιδεία – Ελευθερία! Ψωμί – Παιδεία – Ελευθερία!».

Έξω από το εστιατόριο σελφ σέρβις στέκονται δυο τριτοετείς. Μια εβδομάδα πιο πριν ο ένας με είχε ρωτήσει για την πτυχιακή μου, τώρα τον βλέπω να γράφει κάτι σε ένα μπλοκάκι. Όταν τελειώνει, σκίζει το χαρτί και το δίνει στον φίλο του κι αυτός το πασάρει με τη σειρά του σε κάποιον από τους περαστικούς. Πριν το λεωφορείο στρίψει προς τα Υφασματάδικα, ο οδηγός σχύβει από το παράθυρο. «Τι λέτε, ρε, εσείς, εκεί;» Κι εκείνοι του απαντούν γελώντας: «114! Η τελευταία παράγραφος του συντάγματός μας, που το καταργήσανε. Η τήρησή του επαφίεται στον πατριωτισμό μας!». Και όσο το λεωφορείο παραμένει ακινητοποιημένο, άλλοι φοιτητές γράφουν με μαρκαδόρους συνθήματα στο αμάξωμα. Ένας άλλος σκαρώνει με άσπρη μπογιά το σήμα της ειρήνης στο ψυγείο. Και ρωτάει αν μπορεί να γράψει ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ πάνω από το παρμπρίζ ως προσορισμό, ο οδηγός κάνει με την ανοιχτή παλάμη κάτι πλαγιαστές κοφτές κινήσεις, σαν να κόβει λαχανικά. Ας τολμήσει! Δυο κοπέλες περνούν από δίπλα, η μια με μια σκούπα στον ώμο, η άλλη με μια σημαία. «Επιτέλους, κάτι γίνεται!» Μπορεί και να έχουν δίκιο. Φαίνεται ότι ο στρατός δε σκοπεύει να επέμβει.